

Osnovna škola „Mile Dubljević“
Lajkovac, ulica Svetog Save 3
14224 Lajkovac
Tel: 3431-300
imejl: oslajkovac@ptt.rs
oslajkovac@veze.net

VRŠNJAČKO NASILJE U NOVIM MEDIJIMA

Dražan Milosavljević, dipl. pedagog

Sadržaj

Uvod	2
Pojmovno određenje vršnjačkog nasilja.....	3
Deset najvažnijih činjenica o vršnjačkom nasilju.....	4
Zakonska regulativa o sadržajima u medijima i novim medijima	6
Vršnjačko nasilje u novim medijima.....	7
Direktno i indirektno nasilje u novim medijima.....	8
Istraživanja u vezi sa vršnjačkim nasiljem u novim medijima.....	10
Zaključak.....	12
Literatura.....	15

Uvod

Nasilje je problem koji postoji još otkako je Kain ubio svog brata Avelja¹, odnosno otkako je prvi čovek udario drugoga. Pojam vršnjačkog nasilja dominantno upućuje na doba u životu čoveka koje nazivamo dečjim, što uslovno možemo prihvatiti. Problemi s nasiljem počinju u predškolskom uzrastu, vrhunac dosežu u višim razredima osnovne škole i smanjuju se tokom srednje škole. Na fakultetima se mnogo manje govori o nasilju, a više o maltretiranju, što i nije bitna razlika, već je varijacija pomenutom problemu. Moramo pomenuti da svi znamo za muževe koji zlostavljaju žene, a u skorije vreme i obrnuto, za nasilništvo, odnosno mobing na radnom mestu što podrazumeva da je nasilništvo naučeni vid ponašanja od koga se treba „odučiti“². U tradicionalnim masovnim medijima često slušamo i čitamo mnoge priče o vršnjačkom nasilju, što zabrinjava roditelje, nastavnike i institucije koje se još, pored škola i vrtića, bave decom, ali su one tek vrh ledenog brega. Često su pomenute priče u masovnim medijima senzacionalističke. To su, međutim, izuzeci u odnosu na većinu škola gde je vršnjačko nasilje manje dramatično, ali znatno učestalije.

Sada dolazimo do polaznog naslova ovog rada, do vršnjačkog nasilja u novim medijima. Pod novim medijima podrazumevaćemo Internet i mobilnu telefoniju. Ako bismo postavili pitanje da li je Internet medij, pozivajući se na profesora Štambuka³, odgovor je da. Ako razradujemo ovo pitanje u tehnološkom smislu, onda, kada se radi o Internetu, ne radi se o novom mediju, osim u smislu da se radi o novim tehnologijama koje u velikoj meri predstavljaju novo na postojeće, pre svega masovne medije⁴. Uzimajući u obzir napred izneto, koristićemo pojam „novi mediji“ bez namere da se dalje

---

1 *Biblija*, Glas crkve, Valjevo 2005, str. 3.

2 Mr Mila Beljanski, „Predlog programa prevencije u oblasti nasilja među vršnjacima, *Pedagoška stvarnost*, godina LV, broj 7-8, str. 714.

3 Prof. dr Vladimir Štambuk, *Communico ergo sum ili Internet kako je nastao i kuda smeru*, Akademska misao, Beograd, 2010, str. 131.

4 Prof. dr Vladimir Štambuk, *Communico ergo sum ili Internet kako je nastao i kuda smeru*, Akademska misao, Beograd, 2010., str. 134.

upuštamo u teoretska određenja i eventualne nepotpunosti definicija ovog pojma. Isto se odnosi i na mobilnu telefoniju.

Da bismo raspravili problem vršnjačkog nasilja u novim medijima, moramo se baviti vršnjačkim nasiljem uopšte i o tome prodiskutovati, zatim zakonskim okvirima koji tretiraju ovaj problem, odnosno nove medije kako u evropskom zakonodavstvu, tako i u Srbiji, i na kraju direktnim i indirektnim međuvršnjačkim napadima u novim medijima.

Pojmovno određenje vršnjačkog nasilja

Kada govorimo o nasilju, u prvom redu je važno odrediti sam pojam vršnjačkog nasilja. Vršnjačko nasilje podrazumeva pojam „napadanja“ (norveški mobbing) ili nasilništva (engleski bullying) gde jedna osoba zlostavlja drugu. Pomenuli smo već da ćemo pod vršnjačkim nasiljem posebno govoriti o učeničkom periodu, pa stoga reč učenici može biti sinonim reči vršnjaci. Nasilništvo ili viktimizacija određena je na sledeći način: “Učenik je zlostavljan ili viktimiziran kada su ona ili on kontinuirano i trajno izloženi negativnim postupcima od strane jednog ili više učenika.”⁵ Nasilje je negativan uticaj na osnovne ljudske potrebe ili život koji se može izbeći i koji ograničava potencijalnu mogućnost zadovoljenja tih potreba. Takođe, obavezno podrazumeva nesrazmernost snaga. Postoji razlika između direktnog nasilništva sa otvorenim napadima na žrtvu (kao što je udaranje, maltretiranje ili zastrašivanje, podsmevanje, ruganje) i indirektnog nasilništva (kao što je širenje glasina – ogovaranje ili ohrabrivanje ostalih učenika da odbace ili izoluju nekoga) u obliku društvene izolacije i namernog isključivanja iz grupe.⁶

---

5 Den Olweus., *Nasilje među djecom u školi*, Školska knjiga, Zagreb, 1998, str. 35.

6 Mr Mila Beljanski, „Predlog programa prevencije u oblasti nasilja među vršnjacima, *Pedagoška stvarnost*, godina LV, broj 7-8, str. 714.

Deset najvažnijih činjenica o vršnjačkom nasilju

Razmatrajući još uvek deo o vršnjačkom nasilju uopšteno, našli smo da je korisno proći kroz deset najvažnijih činjenica o učeničkom, odnosno vršnjačkom nasilju, koje ističe dr Alan L. Bin, profesor na Odseku za posebno obrazovanje na univerzitetu Marej u Kentakiju.⁷

Prva činjenica govori o tome da je vršnjačko nasilje više od zadirkivanja. Zadirkivanje je najčešći tip vršnjačkog nasilja i za dečake i za devojčice u osnovnoj školi. Odmah posle toga nalazi se fizičko zlostavljanje (kod dečaka) i proterivanje iz društva (kod devojčica). Većina istraživača smatra da vršnjačko nasilje pretpostavlja neuravnoteženost fizičke ili mentalne moći, tako da je siledžija jači ili deluje jači od žrtve.

Druga je činjenica da nasilnik može biti bilo ko. Nasilnici su deca koja imaju potrebu da se osećaju moćno i koja su shvatila da nasilništvo donosi rezultate. Ono što ih razlikuje od dece koja samo povremeno zadirkuju druge jeste obrazac ponovljenog fizičkog ili mentalnog zastrašivanja.

Treća činjenica kaže da žrtva može biti bilo ko. Manje znamo o žrtvana nego o nasilnicima. Deca mogu biti žrtve nasilništva zbog svog fizičkog izgleda, nekog manira ili prosto zato što se ne uklapaju. Deca sa smetnjama u razvoju ili deca koja pate od hroničnih bolesti jesu česte mete.

Četvrta činjenica pokazuje da nasilništvo nije isključivo savremeni problem. U engleskom romanu „Školski dani Toma Brauna“ s polovine 19. veka autor Tomas Hjuz slikovito je opisao događaj iz jednog engleskog internata u kome grupa starijih dečaka pokušava da opeče mlađeg, uživajući u tome.

Peta činjenica kaže da nasilništvo utiče na svakoga. Ona deca koja su svedoci nasilja nad svojim vršnjacima često se plaše da govore o tome, možda i zbog toga što razmišljaju da i oni mogu proći kao žrtve. Naravno, ne ignorišu sva deca nasilje među svojim vršnjacima, ali mešanje u ovaj problem svakako ima visoku cenu.

Činjenica je, takođe, ovde šesta po redu, da je nasilništvo ozbiljan problem. Odrasle

---

⁷ Alan L. Bin, *Učionica bez nasilništva*, Kreativni centar, Beograd, 2004, str. 5-13.

osobe ili štiti zakon, ili im se po zakonu sudi, u zavisnosti od toga da li su u ulozi žrtve ili nasilnika. Smatra se da sa decom nije tako, i da samo trećina zločina nad decom biva prijavljena. Nasilnici se često kriju iza tvrdnje da su se samo igrali. Zaista, i jeste ponekad teško napraviti razliku između zadirkivanja u igri koje nekoga povređuje, i nasilništva i zlostavljanja. Povreda koja se žrtvi na ovaj način nanese socijalne je i emocionalne prirode, i nije vidljiva kao neka fizička povreda. To se može izbeći jedino kad se u komunikaciji ne koriste nikakvi nasilni izrazi.

Činjenice o kojima smo do sada govorili odnose se na nasilništvo kao pojavu, na njegove odlike. Međutim, niz činjenica pokazuje i da se može raditi na sprečavanju nasilništva i na pomoći deci koja su zlostavljana. Prva od njih, a sedma po redu, je da možemo zajedno raditi na pronalaženju rešenja. Treba naučiti veštine uspešnog rešavanja sukoba. Školama se predlažu tri „ključne reči“ čije bi poštovanje doprinelo smanjenju pojave nasilništva. Prva reč je pravilo. Poštovanje pravila bi pokazalo da roditelji i nastavnici kontrolišu sva dešavanja i neće dozvoliti da bilo koji učenik povređuje drugog, ni fizički, ni mentalno. Druga reč je pravo. Odnosi se na to da svaki učenik ima pravo da ne bude zlostavljan ni na koji način, i pravo da uči u sredini koja je za njega i za druge bezbedna. Treća reč je odgovornost. Ona se odnosi kako na nastavnike, tako i na učenike. Nastavnici treba da imaju odgovornost za nadzor nad učenicima, a sami učenici moraju biti svesni svoje odgovornosti vezane za poštovanje prava drugih učenika, kao i za svoja prava. Primećeno je da ideja vršnjačkog posredovanja daje dobre rezultate, a ona se sastoji u obuci učenika da planski pomažu drugima, svojim vršnjacima, u prevazilaženju međusobnih razlika.

Osma činjenica pokazuje da će sveobuhvatan plan dati najbolje rezultate. U tom smislu treba utvrditi konkretne zadatke kojima ne bi bili obuhvaćeni samo nastavnici, roditelji i učenici, već i predstavnici lokalne zajednice i drugih institucija koje bi mogle biti od koristi u rešavanju problema nasilništva i u njegovom sprečavanju. Misli se na jasno i odlučno kažnjavanje svih oblika nedozvoljenog ponašanja, formiranje tima za stvaranje bezbednije atmosfere u školi koji može uključiti i policiju ako je neophodno, praćenje osoba koje ulaze u školski prostor, pomaganje učenicima u savladavanju i oslobađanju od besa i napetosti, nagrađivanje učenika koji se lepo ponašaju i sl.

Bitna je činjenica i da se ugroženoj deci može pomoći. Odrasli bi morali posmatrati kako se učenici suočavaju sa problemom, jer tako mogu uočiti znake koji bi upozorili na moguću pojavu nasilništva i ukazali na nasilnike i njihove žrtve.

Na kraju, škole su odgovorne za zaštitu učenika, a moglo bi se dodati da odgovornost imaju i druge institucije koje se bave radom sa decom. Deca ne mogu dobro da uče ako su zabrinuta za svoju bezbednost. Uznemirenim učenicima, kako nasilnicima tako i žrtvama, potrebna je podrška sredine da bi mogli da uče i da se razvijaju.

Zakonska regulativa o sadržajima u medijima i novim medijima

Kada je reč o zakonskim okvirima koji se odnose na nove medije, odnosno Internet, proći ćemo kroz evropsku regulativu i zakone u našoj zemlji koji obuhvataju ovu oblast. Naravno, još uvek u suštini regulativa se prevashodno odnosi na realna događanja u vezi sa našom temom i pretežno na štampane i elektronske masovne medije, a novi mediji tek u skorije vreme bivaju tretirani zakonskim propisima neposrednije. Poći ćemo od evropske regulative o ovoj oblasti. „U članu 10 (1) Evropske konvencije kaže se da ‚svako ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvata: slobodu mišljenja, slobodu dobijanja ili saopštavanja informacija i ideja bez mešanja državnih vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da preduzeća u domenu radio-difuzije, filma ili televizije podvrgnu režimu dozvola’. Član 10 (2) Konvencije nastavlja da, pošto ostvarivanje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto određenim formalnostima, uslovima, ograničenjima i sankcijama koje su propisane zakonom i koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda i kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja poverljivih informacija ili očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva’.

Uslovi pod kojima se pravo na slobodu izražavanja može ograničiti moraju biti kumulativno ispunjeni:

- Kada je ograničenje propisano zakonom
- Kada postoji opravdan cilj
- Kada je ograničenje ‚neophodno u demokratskom društvu’

Ako ovi uslovi nisu ispunjeni, Evropski sud za ljudska prava će presuditi da je došlo do povrede člana 10⁸.

U našoj državi Srbiji „ sada su na snazi Zakon o radio-difuziji, Zakon o javnom informisanju, Zakon o pristupu informacijama od javnog značaja, Zakon o telekomunikacijama i Zakon o oglašavanju, koji se na direktan ili indirektan način odnose na internet i nove medije. Uz to, država je usvojila i Strategiju o telekomunikacijama i informacionom društvu 2006. godine, ali nažalost, do sada se nije mnogo odmaklo u njenoj primeni“.⁹

Vršnjačko nasilje u novim medijima

Sada ćemo pokušati da razmotrimo vršnjačko nasilje na novim medijima, Internetu i mobilnoj telefoniji, iz dva ugla gledanja i realizovanja ove pojave: direktno i indirektno. Pre nego što pređemo na ova razmatranja, iznećemo rezultate istraživanja na temu vršnjačko nasilje sa sajta Psihologija blog. „ ‚Bullying’ je uvek bio rasprostranjen vid nasilja. U Srbiji je 65% učenika bar jednom bila žrtva nasilja, a 24% učenika je nasilje pretrpelo više puta. Verbalno nasilje, vređanje i ponižavanje je najčešće, dok je fizičko nešto manje zastupljeno. Stanko Matić, predsednik aktiva direktora novosadskih srednjih škola, smatra da nasilja danas ima više nego pre, da je brutalnije i unapred planirano. ‚Njih, recimo, četvorica se dogovore, presretnu drugara na putu do škole, trojica ga brutalno tuku i ponižavaju, dok četvrti snima. Nakon toga snimak postavljaju na sajt Youtube, a organizovano je i glasanje za najbrutalniji i bezobzirniji snimak’.

Građansko vaspitanje i veronauka u školama nisu uticali na smanjenje agresivnosti kod dece. Na okruglom stolu o vršnjačkom nasilju iznet je predlog da ocena iz vladanja

---

8 Mr Jelena Surčulija, autor, Slobodan Kremenjak, koautor, *Internet i novi mediji, Pravna analiza i preporuke u oblasti primene novih tehnologija*, Beograd, 2008, str. 6

9 Mr Jelena Surčulija, autor, Slobodan Kremenjak, koautor, *Internet i novi mediji, Pravna analiza i preporuke u oblasti primene novih tehnologija*, Beograd, 2008,, str. 4.

ponovo bude uključena u prosečnu ocenu školskog uspeha¹⁰. To je već realnost od šestog razreda osnovne škole do završnih razreda srednje škole, ali zbog kratke primene od godinu dana ne postoje rezultati koliko je ovaj potez uticao na smanjenje ukupne školske nediscipline, a time i vršnjačkog nasilja. Pomenuti podaci sa sajta Psihologija blog su značajni što pokazuju povezanost vršnjačkog nasilja u realnosti sa daljim egzistiranjem istog i dodatnog variranja na Internetu. Nismo uspeli da nađemo podatke o tome da li je do sada urađeno kvantitativno istraživanje na temu vršnjačkog nasilja na Internetu ili mobilnoj telefoniji kod nas, ali postoje podaci o velikoj upotrebi računara, odnosno Interneta, što ukazuje na značajan udeo vršnjačkog nasilja putem novih medija. Našli smo neka istraživanja iz susedne Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država, što ćemo kasnije i izložiti.

Nasilje preko Interneta, u svetu poznato kao cyberbullying, pojam je za svaku komunikacijsku aktivnost cyber tehnologijom koja je štetna kako za pojedinca, tako i uopšte. Kada je međuvršnjačko nasilje u pitanju, ovde se podrazumevaju situacije u kojima su i počinitelji i žrtve nasilja posredstvom Interneta ili mobilne telefonije maloletnici.

Direktno i indirektno nasilje u novim medijima

Treba razlikovati dve vrste nasilja putem novih medija: direktno i indirektno nasilje. Pod direktnim nasiljem podrazumevane su situacije kad maloletnik:

- „ - šalje uznemirujuće poruke mobitelom, e-mailom ili na chatu
- ukrade ili promijeni lozinku za e-mail ili nadimak na chatu
- objavljuje privatne podatke ili neistine na chatu, blogu ili internetskoj stranici
- šalje uznemirujuće slike putem e-maila ili MMS poruka na mobitelu
- postavlja internetske ankete o žrtvi
- šalje viruse na e-mail ili mobitel
- šalje pornografiju i neželjenu poštu na e-mail ili mobitel

---

10 <http://www.psihologija-blog.com/home/vrsnjacko-nasilje>

- lažno se predstavlja kao drugo dijete.“¹¹

Pod indirektnim nasiljem podrazumeva se oblik nasilja kojim nasilnik napada žrtvu posredstvom treće osobe, koja najčešće nije svesna takve svoje uloge. Ovaj oblik nasilja ilustrovan je sledećim primerom: kad neko dete otkrije lozinku drugog deteta za njegovu i-mejl adresu ili nadimak na četju, s njegove adrese može sleti uznemirujuće ili neprimerene poruke njegovim prijateljima: Tako onaj ko je u stvari žrtva postaje u očima drugih neko ko čini loše stvari, a dešava mu se i niz loših konkretnih posledica: „Prijatelji će se posvađati s njime, administrator će isključiti njegov nadimak ili e-mail adresu, roditelji će se naljutiti na njega i bit će kažnjen. Oni su posrednici u zlostavljanju, a toga nisu ni svjesni“.¹² Ovaj oblik nasilja, indirektno nasilje, najopasnija je vrsta nasilja putem Interneta. U njega su često uključeni odrasli, a mnogi od njih imaju loše namere. Deca koja vrše nasilje ovim putem najčešće nisu svesna kolike su razmere štete koju ovim putem nanose drugoj deci, svojim vršnjacima.

Vršnjačko nasilje preko novih medija podrazumeva podsticanje grupne mržnje, napade na privatnost, uznemiravanje, praćenje, vređanje, nesavestan pristup štetnim sadržajima kao i širenje nasilnih i uvredljivih komentara. Može uključivati i slanje okrutnih, zlobnih, često i pretećih poruka, kao i kreiranje internetskih stranica koje sadrže zlonamerne priče, crteže, slike i šale na račun vršnjaka. Vršnjačko nasilje odnosi se i na slanje fotografija vršnjaka, kao i traženje od ostalih da ih procenjuju prema određenim zahtevima, na primer da glasaju za osobu koja je najružnija, najnepopularnija ili najdeblja u školi. Deca često na određenoj popularnoj internet stranici traže od ostalih da navedu osobu koju najviše mrze i da o njoj napišu nekoliko reči, sve sa ciljem da žrtvu osramote pred što većim brojem vršnjaka, odnosno ljudi. Nasilje na Internetu podrazumeva i „provaljivanje“ u tuđe i-mejl adrese kao i slanje zlobnih i neprijatnih sadržaja drugima. Nasilje među vršnjacima sve češće se odnosi na nekoliko oblika komunikacije,

---

11 <http://www.os-ekumicica-velikagorica.skole.hr/upload/os-ekumicica/newsattach/186/Vrsnjacko%20nasilje%20preko%20interneta.doc>

12 <http://www.os-ekumicica-velikagorica.skole.hr/upload/os-ekumicica/newsattach/186/Vrsnjacko%20nasilje%20preko%20interneta.doc>

uključujući zvuk, slike, animacije i fotografije. Cyberbullying se najčešće izvodi oblicima komunikacije u kojima identitet počinioca može biti skriven. Nedostatak socijalnih i kontekstualnih karakteristika kao što su govor tela i ton glasa, može imati mnoštvo rezultata: nema opipljive, afektivne povratne informacije o tome je li ponašanje preko Interneta prouzrokovalo štetu drugome. Relativna anonimnost počiniocima nasilja preko Interneta daje osećaj da nekažnjeno mogu nepoštovati socijalne norme i ograničenja, što i rezultira već navedenim ponašanjem.

Istraživanja u vezi sa vršnjačkim nasiljem u novim medijima

Pomenuli smo već da nismo mogli naći relevantna istraživanja na ovu temu kod nas. Neka istraživanja koja se odnose na korisnike Interneta ali bez lociranja za određeno područje pokazuju da je čak 18% dece uzrasta između 12 i 14 godina bilo žrtva nekog oblika nasilja putem Interneta, a 11% njih se čak izjasnilo kao „internet nasilnici“. Od ukupnog broja dece koja su bila žrtve učestalog nasilja na Internetu, njih 62% reklo je da je nasilnik bila osoba koju poznaju, pri čemu je bilo i slučajeva da je to njihov drug iz razreda. Pokazalo se, takođe, da su devojčice češće žrtve od dečaka, ali, zanimljivo, i češći nasilnici koji primenjuju ovu vrstu nasilja.

U Sjedinjenim Američkim Državama sprovedeno je istraživanje kojim su bila obuhvaćena deca uzrasta između 10 i 17 godina, čija je zajednička odlika bila da se redovno koriste Internetom. Ovo istraživanje pokazalo je da je 19% njih bilo izloženo neprimerenim porukama seksualne prirode, od čega je njih 25% pokazivalo veći stepen stresa posle toga. Pokazalo se da su najviše stresa imala mlađa deca ovog uzrasta, zatim deca koja su koristila računar van svoje kuće, deca koja su dobijala agresivne poruke seksualnog sadržaja i deca koju je druga osoba pokušavala nagovoriti na sastanak.

Na osnovu rezultata istraživanja koje je sprovedla Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba i Hrabrog telefona, sprovedenog 2005. godine, došlo se do saznanja da je 27% dece dobijalo poruke seksualnog sadržaja. Te poruke su u 59% slučajeva sadržale i fotografije nagih osoba, u 46% slučajeva na fotografijama su bile seksualne radnje, 12% sadržalo je i nasilje i seks, a u 4% slučajeva radilo se o fotografijama dece. Utvrđeno je i da se 67% izlaganja ovakvim sadržajima desio dok su deca pretraživala Internet, u 7%

slučajeva deca su dobila poruku u kojoj je bila adresa na koju treba da se jave, 25% ovakvih poruka stiglo je direktno na i-mejl adresu sa nepoznate adrese, a 8% sa poznate, i to su najčešće bili prijatelji.

Jasno je da je sa većom dečjom istraživačkom aktivnošću na Internetu veća i verovatnoća izlaganja nepoželjnom seksualnom sadržaju. Većina ovakvih izlaganja dogodila se dok su se deca koristila računarom kod kuće, a 7% dece susrelo se sa ovakvim neželjenim porukama koristeći se računarom u školi.

Deca čiji roditelji nemaju pristup njihovim i-mejlovima češće su primala poruke sa seksualnim sadržajima. Taj odnos je 32% prema 20% za decu koja koriste lične adrese u odnosu na decu koja za dopisivanje koriste adresu roditelja. Pokazalo se da 49% dece izjavljuje da roditelji nemaju pristup njihovoj pošti, a kod 16% njih da „možda“ imaju, što ukazuje na smanjenu mogućnost nadzora nad sadržajima koje deca prima putem i-mejlova. Roditelji imaju pristup i-mejlovima kod 22% dece.

Trećina ove dece nije nikome poverila svoje iskustvo vezano za dobijanje poruka sa seksualnim sadržajima. Oni koji su se poverili, najčešće su to učinili: prijateljima (52%), roditeljima (17%), a 4% dece poverilo se nekoj drugoj odrasloj osobi, najčešće nastavniku u školi. Devojčice češće odmah obrišu ili zatvore pristigle poruke od dečaka. Dečaci češće odu na ponuđene internetske stranice. Četvrtina dece koja su bila izložena porukama sa seksualnim sadržajima izjavljuje da su imala uznemirujuću emocionalnu reakciju, i to češće devojčice i mlađa deca, nego dečaci i starija deca.¹³

Internetski bullying uključuje grupu koja je većim delom srednja klasa, decu najčešće poznatu kao dobru, ili one od kojih bismo najmanje očekivali zlostavljanje ili ponižavanje drugih. Internet izaziva neobuzdano ponašanje delom i zbog činjenice da je reč o „sivom području“ društvene interakcije. Stručnjaci koji se bave ovom problematikom ističu da Internet briše društvene kočnice. Dopušta deci da govore i čine stvari koje ne bi mogli napraviti u direktnom kontaktu licem u lice, i ona imaju osećaj da neće morati odgovarati za takva ponašanja na način na koji bi inače odgovarali za nešto

---

13 <http://www.os-ekumicica-velikagorica.skole.hr/upload/os-ekumicica/newsattach/186/Vrsnjacko%20nasilje%20preko%20interneta.doc>

drugo, kao što su, na primer, javno izgovorene reči. To ih zavarava i daje im lažni osećaj sigurnosti i moći.

Deca se otprilike slažu sa navedenim činjenicama koje su izneli stručnjaci. „I-mejlovi i blogovi mnogo su manje lični. Toliko su neformalni i neposredni da je ljudima lakše biti iskreniji i čak bezobrazniji zbog toga. Ljudi mogu biti bezobrazni i okrutni koliko žele, jer se ne suočavaju direktno sa osobom. Isto kao kod komunikacije telefonom, ali ovo je još jedan korak dalje. Ne samo da ne moraš videti reakciju osobe, ne moraš čuti ni njen glas.“¹⁴ Ovo su reči jedne mlade osobe koja je govorila na ovu temu.

Zaključak

Na kraju, problem vršnjačkog nasilja sigurno ne može biti brzo rešen. Savremeno društvo nudi mnogo novih izazova, ali istovremeno ne nudi sigurne sisteme lične i etičke sigurnosti. Problem vršnjačkog nasilja uopšte, a i putem novih medija, treba rešavati, odnosno smanjivati u realističkom domenu programima samosvesti mladih, zakonskim okvirima koji će obuhvatiti sve institucije koje se bave decom, zakonskom regulativom koja se bavi svim elektronskim medijima, ali ne na štetu slobode izražavanja.

Pomenućemo neka dokumenta koja je ratifikovala ili donela naša zemlja. Prvo, to je Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta, ratifikovana 1990. godine, uz dodatke Međunarodnih ugovora broj 4/96 i 2/97. Zatim, Nacionalnim planom akcije za decu, strateškim dokumentom, koji je Vlada Republike Srbije usvojila 2004. godine, definisana je opšta politika zemlje prema deci, za period do 2015. godine. Jedan od specifičnih ciljeva Nacionalnog plana akcije za decu jeste uspostavljanje saradnje između stručnjaka iz svih sektora koji direktno ili indirektno brinu o deci (zdravstvo, obrazovanje, socijalna zaštita, policija, pravosuđe, nevladine organizacije), kao i formiranje efikasne, operativne, međuresorne mreže za zaštitu dece od zlostavljanja, zanemarivanja i nasilja. Radi realizacije ovog cilja izrađen je Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja koji je Vlada Republike Srbije usvojila 2005. godine. Nacionalnim

---

14 <http://www.os-ekumicica-velikagorica.skole.hr/upload/os-ekumicica/newsattach/186/Vrsnjacko%20nasilje%20preko%20interneta.doc>

planom akcije za decu predviđena je i izrada posebnih protokola postupanja za pojedine sisteme (obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, policija, pravosuđe) u slučajevima nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, a u skladu sa osnovnim principima i smernicama iz Opšteg protokola. Posebnim protokolom za zaštitu dece i učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u obrazovno-vaspitnim ustanovama detaljnije se razrađuje interni postupak u situacijama sumnje ili dešavanja nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Posebni protokol pruža i okvir za preventivne aktivnosti i vodi ka unapređenju standarda za zaštitu dece, učenika. Ovaj Protokol je obavezujući za sve koji učestvuju u životu i radu obrazovno-vaspitne ustanove, vaspitno-obrazovne ustanove i doma učenika, i namenjen je deci, učenicima, vaspitačima, nastavnicima, direktorima, stručnim saradnicima, pomoćnom i administrativnom osoblju, roditeljima ili starateljima i predstavnicima lokalne zajednice.

I na samom kraju ovog razmatranja problema vršnjačkog nasilja uopšte i u novim medijima, iznećemo kratke savete za decu kako da se čuvaju od eventualnog nasilja u novim medijima:¹⁵

- Nikad ne treba davati lične informacije na Internetu, bilo da je reč o četui, blogovima ili ličnim veb stranicama
- Nikome, osim roditeljima, ne treba govoriti svoju lozinku, čak ni prijateljima
- Ne treba odgovarati na zlonamerne ili preteće poruke, već ih treba pokazati odrasloj osobi kojoj se može verovati
- Ne treba otvarati i-mejllove dobijene od nepoznate osobe ili od nekoga za koga se već zna da je internetski nasilnik
- Na Internet ne treba stavljati ništa što ne želiš da vide drugovi iz razreda, pa čak ni u i-mejlu
- Ne treba da šalje poruke osoba koja je ljuta jer se ni sama ne bi osećala prijatno da dobije takve poruke
- Treba pomoći deci koja su zlostavljana preko Interneta tako što treba obavestiti odrasle o tome, i na taj način izbegava se prikriivanje nasilja

---

15 <http://www.os-ekumicica-velikagorica.skole.hr/upload/os-ekumicica/newsattach/186/Vrsnjacko%20nasilje%20preko%20interneta.doc>

- I na Internetu treba poštovati pravila ponašanja kao i u svakodnevnom životu.

Komuniciranje putem novih medija jeste izazov, ali njima se treba svesno koristiti, uz poštovanje opštih i informacionih pravila, i uz humane namere.

LITERATURA:

1. Alan Bin, *Učionica bez nasilništva*, Kreativni centar, Beograd, 2004.
2. Dijana Plut, Ljiljana Marinković, *Konflikti i šta sa njima*, Kreativni centar, Beograd, 2004.
3. Den Olweus., *Nasilje među djecom u školi*, Školska knjiga, Zagreb, 1998.
4. Slobodanka Gašić-Pavišić, *Modeli razredne discipline*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, 2005.
5. Stevan Krnjajić, *Pogled u razred*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, 2007.
6. Časopis *Pedagoška stvarnost*, LIV, 5-6, 9-10, Novi Sad, 2008.
7. Prof. dr Vladimir Štambuk, *Communico ergo sum ili Internet kako je nastao i kuda smeru*, Akademska misao, Beograd, 2010.
8. *Biblija*, Glas crkve, Valjevo 2005.
9. Mr Jelena Surčulija, autor, Slobodan Kremenjak, koautor, *Internet i novi mediji, Pravna analiza i preporuke u oblasti primene novih tehnologija*, Beograd, 2008.

LITERATURA U ELEKTRONSKOM IZDANJU:

1. <http://www.os-ekumicica-velikagorica.skole.hr/upload/os-ekumicica/newsattach/186/Vrsnjacko%20nasilje%20preko%20interneta.doc>
2. <http://www.psihologija-blog.com/home/vrsnjacko-nasilje>
3. <http://www..srbijanet.rs/zivot/kuca-i-porodica/2334-nasilje-u-skoli-koja-deca-su-najosetljivija.html>
4. <http://www.zastitimodjecuodnasilja.org/latn/?page=42>
5. http://www.danas.rs/dodaci/psihologija/agresivnost_kod_dece_i_vrsnjacko_nasilje.62.html?news_id=163592